

Jeg gikk da til på Makrelfiske og da det var over gikk jeg hjem, fik min atest, reiste til Arendal igjen for hyre, men da ingen var beleilig gikk jeg til Tromø og arbeide der til October maanet som jeg tog hyre som cok & stuert ombord i Barqe Cikasia af Arendal.

Vi gikk til London og losede ladingen og derfra hjem. Jeg reiste hjem og var hjemme på Stensland den vinter til april Maaned som jeg reiste til Arendal igjen for at søge hyre, hvilken jeg også fikk som Cok ombord i Barqe Kongsberg af Arendal. Vi gikk til Sundsval lastede med planker og derfra til London og lossede. Tok ballast med og gikk derfra til lastede med planker og gikk til Sout Hamton og lossede, derfra hjem. Da vi kom til Arendal reiste jeg hjem og var hjemme på Egeland til efter Juel som jeg reiste paa Sildefiske med Tolak Johnsen Abelsnes, vi gikk til Kjin, vi kom hjem i Marts Maanet. Jeg havde fortjen paa min Part 32 Spd. af hvilken jeg gav Fader 15 Spd. Jeg reiste i april maaned til Arendal - tog hyre i en Barqe Walpariso af Arendal vi gikk til Sundsval lastede med planker og derfra til Porsmouth lossede og tog ballast inn og gikk derfra til Hernesand lastede med planker til Calle Franrige og derfra hjem til Arendal.

Da vi kom til Arendal reiste jeg hjem og var hjemme paa Egeland den Vinter. Jeg gav Fader 10 Spd. Jeg reiste til Arendal i april Maaned og tok hyre som Letmatros ombord i Barqe Betty af Fævig. Vi gikk ud fra fevig og til Stockholm, lossede coollasten der, tok ballast og gikk til Hernesand lastede med planke og gikk til Boulogne

Frankerig, lossede og tok ballast og gikk Avallery Lusange France. Vi gikk derfra til Fevig og jeg og Christian reiste hjem som var i September. Jeg gav Fader 10 Spd. Og efter Jul reiste jeg på sildefiske med Tønnes Øie.

Da vi kom til Haugesund ble min kjiste meg frasjolen med alt som var i den. Da jeg kom hjem igjen maate jeg gaa paa sesjonen og trekkte nr. 32 som var fri.

Jeg kunne ikke faa min søfartbog igjen saa snart som jeg vilde og derfor saa gikk jeg paa Makrelfiske med Ole A Roben. Vi havde baaden af T. Jonassen Abelsnes og gikk til Lods-havn hvor vi stopte en maaned. Jeg fortjente paa min part 29 Spd. Jeg kom hjem igjen gav min Fader 14 Spd. Jeg fikk min søfartbog og gikk til Grimstad. Der var ikke godt om hyre saa jeg gikk med Niels Larsen ombord i Skjøiten Carl av Grimstad hvilken jeg var ombord at i 3 maaneder og vi gikk bestandig mellom Grimstad og Christiansand.

I oktober Maaned tok jeg hyre som Letmatros i Barqe Erene at Grimstad. Vi gikk ifra Fevig i november 1868 og til London hvor vi lossede - tog ballast og gikk til North Shiels, tog col og ven til Alexandria i Egypten vi losede der tog kottensæd og gikk til Rochester Engeland og lossede. Vi gikk derfra i august maanet 1869 og til Gefle i Sverik, lastede med planker og skulle gaa til Haver, men vi gikk ind hjemme og jeg gikk ifra - det var i november 1869. Tente 40 Spd.

Jeg tok hyre igjen i Barqe Lin Fingal hjemmedhørende i Fevig. Den var lastet med Planker og Maad og vi

gikk ut fra Fevig til Marselle Frankerig. Vi kom dertil, lossede og tog ballast gikk til Mesina, lastede med appelsiner og gikk til New York lossede pier 10 Estrever, lastede igjen i 56 street North river for at gaa til Victoria Dok London.

Vi kom der i Juni Maaned 1870 Lossede. Tog ballast og vent til Pitiaa Sverik. Lastede med planker og gikk til Neaples Italien losede der og tok last in for New York. Vi kom hertil i januar 1871 lossede lasten paa Pier 8 Nortriver og gikk over til redfunk Brokland lasted med petrolium for at gaa til Lerverpool.

Men da vi laae der gikk jeg ifra skuden eller hva vi kaller rømme. Jeg gikk op til en boardingmaster i Fam st. som hete Spekkel. Jeg boede der ifra den 14 Februar 1871 som var den dagen jeg rømte ifra Fingal til den 17 Februar som jeg tog hyre ombord i en American Skonner som heite Maria-Jehmes som hørte hjemme i New Jersey og som var den første utlendingeng som jeg farte med i. Alt gikk vel og turen var ikke lang.

Jeg var 18 dager ombord og hade en Daler om Dagen og da jeg kom tilbake igjen havde jeg penger nok til at betale min gjeld og havde penger tilovers. Jeg var mit i Amerika og havde godt at fortene penger den tid. Med det varde ikke lenge, forinden i at der blev daarlig nok.

Jeg tog hyre igjen i en anden Skonner som hete E. Gilderslive. Jeg var ombord der i 2 1/2 maanet og dette var en god skude. Men nu begynde jeg at kunde tale bedre Engels og tængte mere af meg selv en vad jeg

var og begynte nu at tenke altid at faa en bedre skude og den ene blev verre en den anden og jeg tenker jeg var i den dusin skuder den sommeren som jeg ikke kan opskrive og det varede til Desember maanet som jeg tog i Steinaboad (?) Wasinton af New York.

Jeg gjorde to turer til Neworleens. Jeg gikk ifra den i February maanet 1872. Men dette var ikke heller til fornøielse, saa jeg forlod den i April 1872. Jeg satte 80 Dol. i en The Bank, og tog hyre igjen i en oister skonner som gikk til Eisenville og lasted med Pistpain og tilbake igjen til New York. Jeg forlod den og gikk op til Buffalo, jeg tog hyre ver i en skonner der af Eri for 2 1/2 Dol pr. Dag. Jeg stod der en tid til vi kom til Eri jeg gikk ifra.

Tog hyre igjen i en 3 mast skonner Grese Grinswod gikk til Mielworcy. Vi kom der i September Maanet 1873 og det var den gang alle de Banker i New York gikk overstyr og alleting var stopet vi var afbetalte der og jeg tenkte nu om jeg skulde forlise mine Penge og saa jeg gjorde nu den bestemmelse at dersom jeg kunde faa en hyre til Boflae jeg ville reise til New York og see om mine Penge - hvilked jeg ogsaa gjorde.

Jeg tog hyre ombord i en tremast skonner og gikk til Bofloe derfra til New York. Alt var vel og jeg tog hyre ombord af en Boston skonner som skulde gaa til Savanha. Vi lastede i Staten eisland med semendt, Sjels og Trematerialer for at svinge canoner paa.

Vi gikk ifra Staten eisland i October maanet og til Festningen i Savhana river som heder Teyly.

Jeg skød i denne baad til 25 December
1874. jeg gik da iland i New York og tog
Logi hos E. Simonds - 26 Begtor St. New York
hvor jeg stoppide til i February Maaned som
jeg dog begynte igjen i en Brig som hede
Tula af New York gik med last af stykgods
til Bellies Central America vi lassede lasten
der og ind Lagvæd og vendte tilbage til
New York jeg gik fra Simonds der og tog
hyre i New York New Orleans som gik med
New York og New Orleans jeg skød ombord i
den 20. Maaned og saa gik ifra den 22. og
dog staa igjen i en Skoner som hede
New Orleans Capitanen jeg var ombord i
en Skoner ombord 3-4 Maaned og gik ifra
New York til anden der paa Kysten i September
Maaned 1875 kom hit til New York.
Hjensur havellet jeg ogsaa gjorde jeg tog hyre som
Logi i New York ombord i en Norsk Barge
af Grimstad vi lastede i New York med Hvede og
gik til Cardiff i October Maaned kom hit til
Cardiff hvor vi efter en reise af 35. Dage kom
og lastede lasten der og gik derfra til Cardiff
jeg var afbetalt i Cardiff den 18. December
ifra Cardiff tog skiffen paa Kysten og
gik om til Grev Farnham Stationen og
tog Biljet for London vi gik ifra
Cardiff Kl. 3 om eftermiddagen og kom

Utdrag av originalen av Christopher Thoreson Egelands dagbok.

Jeg forlod skuden der var afbetalt
med 18 Dollers. Jeg begynte at
arbeide iland der det var bomullsskru-
eng eller laste skjiber og havde fem
dollers om dagen. Dette varede til
efter Jul og jeg fikk en Feber saa jeg
maate gaa paa sygehuset og den
varede i fire Uger - jeg blev vel igjen.
Men var veik og utmatete efter
feberen og stoppde i mit Boarding-
huse som var No 6 1/2 Broudstreet
Mr. G. Driskel til jeg ble lit sterkere.

Jeg tog hyre efter en 3 ugers tid
ombord i en skoner som gik til New
York. Vi kom til New York jeg var
afbetalt der - jeg gik til New York og
tog Logi med en Enke som holt Boarding-
hus i No 72 West st. Hun hete
Mrs. Wais jeg stopede der i fem Dage
og tog hyre igjen i en skoner som
lastede med col til Provedenstoun.

Jeg stopte for en stund intil i July
Maaned som jeg gik ombord i en
Dampbaad som hete Nickerbaker af
New York Crommels co. og gik til
New Orleans og tilbake til New York,
men jeg var vel fornøiet med en Trip
der, for det var varmt og tilmed meget
arbeide. Jeg tog da Hyre i en anden
Dampbaad som hete St Salvador af
New York Marcines Co. og som gaar
til Savannah.

- Jeg stod ombord der i to turer til
Savahna men saa skiftede jeg og gik
ombord i dampbaaten Herman Leving-
ston samme kompaniet. Jeg gjorde
en tur som matros og så ble jeg valgt
som quartmaster.

Jeg stod i denne baad til 23. de-
cember 1874. Jeg gik da iland i New
York og tog Logi hos E. Simonds No
26 Begtor st. New York, hvor jeg stop-

pede til i February Maaned som jeg tog
hyre igjen i en Brig som hete Tula av
New York, gik med last af stykgods til
Bellies Sentral Amerika.

Vi lossede lasten der ind Lag-
woed og vent tilbake til New York, jeg
gik fra skuden der og tog hyre i Damp-
baad New Orleans som gaar mellom
New York og New Orleans.

Jeg stod ombord i den to turer og
saa gik ifra den og tog hyre igjen i en
skoner som hørte hjemme Orlaens
Cepkade.

Jeg var ombord i denne skoner
omtrin 3-4 maaned og gik ifra Plads
til anden der paa kysten, i September
maaned 1875 kom hit til New York.
Jeg gik ifra skuden der i den beslut-
ning at jeg vilde reise Hjem, hvilket jeg
også gjorde. Jeg tog hyre som cok &
stuert ombord i en Norsk Barge
Breliant af Grimstad. Vi lastede i New
York med hvede og gik herifra i
October maaned til Waterford
lland hvor vi efter en reise af 33 dage
kom og losede lasten der og gik Der-
fra til Cardiff. Jeg var afbetalt i Cardiff
den 18 December ifra Breliant, tog
sekken paa nakken og gik op til Gret
Vestren Stationen og tog Biljet for
London.

Vi gik fra Cardiff kl. 3 om efter-
middagen og kom til London kl. 9.
Jeg tog min sæk igjen og efter som at
jeg ikke var kjent maate jeg spørge en
Pollitist som var besdelig nok til at
vise meg et Logi som var et Hotel nær
til Stationen hvor jeg betalede 4S 6D
og stoppende der til neste morgen
som jeg igjen hadde til at fortsæte min
reise med en sæk paa nakken og ud
paa London gade ikke engang viste

hvor jeg vilde gaae eller hvad jeg skulde spørge efter. Endelig huskede jeg Navnet paa en Dok som jeg havde været i flere aar tilbage. Jeg henvente meg da til en Pollitsbetjen igjen, men Denne var ikke saa beskedelig som Den jeg havde møtt natten før, saa jeg kunde ikke faa nogen rigtig beskede af Ham. Jeg henvente meg nest til et Verdshus tog et et Glas øel.

Da verten saa ud til en beskedelig man spørgte jeg ham og han viste meg hvilken veie til at gaa til Stadtionen og hvor jeg skulde gaa udgjen, og at jeg maate gaa med omnibus og jeg gik men jeg kan sige Det var en underjordigs reise jeg gikk med jernbanen under Huser og Gader for over en og en halv Norsk miel.

Jeg kom til Stadtionen som jeg skulde gaa ud ogsaa gik jeg derifra med Onnebussen til nu vidste jeg ikke hvor jeg vilde gaa men kom dog til den beslutning at tage Logi i en Caffeebevertning hvilket jeg ogsaa gorde, betalede en skjelling om dagen for et Rom og stoppede der til jeg tog hyre igjen i en Norsk Bark som hørte hjeme i Skien jeg hyrte for reisen til Langesund eller Skien havde 4 pund og vi seilede den 23. December 1875 ifra London og kom til Langesund den 29/12.

Da vi kom udenfor fik vi taugbaad og som vi hadde faaet touget ombord og jeg stod og lagde en lasking på bendet at touget tog det et skrends og slog meg like til dekket saa jeg ikke kunde aande og de andre fik vand og helle over meg saa jeg kom til mig selv igjen men jeg var ikke duelig til at gjøre noget mere arbeide ombord der, vi var afbetalt den neste dag og

jeg gik ombord i en Dampbaad som hette Seyland (?), tog billegget for Grimstad. Vi kom til Arendal paa den sidste Dag aften i Dette aar.

Den neste dag var den 1. ste January 1876 og vi gikk ud i fra Arendal om morgenen men maate vende tilbake igjen formedelst Tykke og kom ikke der ifra forinden den neste dag som jeg kom til Grimstad.

Jeg gik ilan der, tog Logi has Madam Christophersen og nest frem-skikede jeg meg for Gjøbmand J. Jørgensen som hadde havt min Bankbog hos sig ifra den tid jeg forlod Norge. Han kjente meg ikke. Men da jeg fortalte min historie leverte han mig Bankbogen og jeg gik til Banken modtog mine Penger og gik derifra med Dampbaaden Arendal ifra Grimstad det var den 3. January 1876.

Jeg kom til Flekkefjord paa den 6. og gik til Qenesdal den 10 jeg kom hjem om Aften det var lidet efter Mørkt og Fader laa paa Sengen og Moder var beskjeffig med at tende Lampen de kjente mig ikke og jeg spørgte om jeg kunde blive der natten over og tilslut fik jeg dog det Svar at jeg kunde blive og de kjennte mig ikke forinden jeg fortalte dem og jeg stoppede Hjemme til jeg fik anmodning om at gaa paa Cestionen og da skulde jeg tages til Orlogs men som Lykken sig ofte Dreier, jeg trækkede No 60 som var frie. I april maanet reiste jeg ifra Egeland igjen. Jeg reiste lige til Hamborg og tog hyre ombord til Aberdine i Skotland med Havre

Jeg gik der fra til North-Shields, det var i July Maanet og jeg tog hyre igjen i en Barqe som hete Saufener af North-Shields.

Vi gik ifra Nord-Shiels lastet med Coel og til Malaga i Spanien lossede Lasten der og gikk til Mary-Port og lastede igjen med gras og gjek der ifra til Nord-Shiels og jeg ble afbetalt den 5 november 1876.

Jeg gik i Logi hos madam Johnson i Nord-Shiels den 3. January 1877 gikk jeg til arbeide ombord i en skonner som hete Doules og jeg arbeidede der til den 15. de.

Etterord:

Dagboka som Hjørdis Johnsen har funnet og skrevet av, forteller om ti år av en ung manns liv. Kristoffer kom fra heiegarden Steinsland. Det var besteforeldrene Kristoffer Olsen Steinsland og Mali Toresdatter Kvinlog som feiret det berømte bryllupet i 1806. Festen varte i 14 dager, men bryllupsgjelda fulgte garden i over hundre år.

Tore Kristoffersen, som var far til sjømannen Kristoffer, kjøpte gard på Øvre Egeland i 1869 (garden som Nils Vårdal har nå).

Vi leser at Kristoffer først var «hjemme på Stensland». Julen 1867 var han «hjemme på Egeland». Hver gang Kristoffer var heime, ser det ut som han gir rundt halvparten av hyra til faren.

På Steinsland bodde det i 1845 82 mennesker. Det var omgangsskole og garden hørte til femte rode av Østre Skoledistrikt. I 1843 var Kristian Hansen Hauan skoleholder.

da gik jeg ombord i en Barqe ifra Mary-Port i Syd Weils som hete Cris-how jeg arbeidede der for dagløn til den 20de som vi gik ud, lastet med coel og skulde gaae til Singapoer i Ost indien den 2den February kom vi ud av den Engelske Canal. Den 14de passerede vi Lienien, den 23. april passerede vi Cap the Gode haab, den 3 juny ankede vi i Singapoer.

1896 1/1 Havde vi oppbygelse i han taledde over Johannes Aabenbaring det 22 vers og lagde serli væg paa det 12. vers Tjørnholm skulle med en.....

I tillegg til Steinsland hørte Berstøl, Nekland, Møgedal, Løland, Gåseland og Audalstøl til distriktet.

Vanligvis var skoleholderen bare to dager i hvert hus. Med denne skolegangen var det mange som ikke lærte å lese.

Ole Gausdal har fortalt at da han ble konfirmert i 1869, visste ikke han om noen konfirmant fra Austerdalen som kunne skrive.

På bakgrunn av dette, er det imponerende å lese dagboken. Selv om Kristoffer er usikker på store og små bokstaver og kan lite om tegning (det er sett til noen komma, punktum og store bokstaver i avskriften for å kunne lese det lettere), likevel kan vi få del i noen eventyrlige år i hans liv.

For tida vet vi ikke mer om Kristoffer. Kanskje noen andre vet noe?

Anne-Berit Erfjord

«Salmeli» heiter ein av komposisjonane i «På gamle tufter». I fjor var Salmeli utgangspunkt for ein av turane i historielagets regi. Sverre Eftestøl var då med og spela mellom anna komposisjoner frå samlinga si. Foto: Kenneth Trælandshei

Utgreiing og tankar omkring CD-prosjektet

PÅ GAMLE TUFTER

Av: Sverre Eftestøl

*Der ligg ei bygd i fjellheim grå,
for framandkaren arm å sjå med myr og moar brune.
Men dei som fekk si vogge her dei kjenner meir enn det
dei ser,
dei finn so god ein une.*

Slik byrjar Severin Spillebrok diktet sitt om Fjotland.

Denne vesle bygda langt mot nord i Vest-Agder er rik på tradisjonar innan folkemusikk, treskurd og rose-måling.

OPPVEKST OG BARNDOM

På Risnes, der eg vaks opp, var det eit aktivt musikkliv, både heime og på skulen. Det var titt at vi var fleire samla i stova heime, og det blei både sunge og spela på instrument som fele, trekkspel, munnspel, mandolin, gitar og husorgel. Det kunne vere alt frå instrumental musikk til songar og salmar. Trekkspel var det instrumetet som eg på denne tida lika best, og eg lærde meg fleire melodiar, marsjar og songar utanåt. Notar var for meg eit ukjend kapittel, og alt måtte difor lærast «etter gehør». Dette var ei god trening, og har sidan kome til god nytte i arbeidet som m.a. komponist.

Det var helst på basarar og på juletefestar at eg fekk høve til å opptre. Når eg ikkje hadde nokon å spele for, sette eg meg titt på trappa heime og drog opp ein vals i håp om at nokon på garden høyrde meg!

KREATIVITET

Far min, Trygve Eftestøl, var yrkesskulelærer, klokkar og kyrkje-songar. Ein allsidig mann med mange interesser. Han var iderik og nysgjerrig, og hadde eit usedvanleg godt minne. Mykje av si fritid brukte han i «det gamle huset» på heimegarden som han hadde innreidd til ein liten verkstad. Her fekk den kreative skapartrongen fri utfolding, og han kom

stadig med nye og fargerike produkt, anten på bestilling eller som eit resultat av skapartrongen som alltid var i full bløming. Dessutan var det passende rotete på den lille verkstaden til at ideane fekk utfalde seg fritt!

Det blei laga alt frå bakstekjevle til utskorne møblar og sist, men ikkje minst, sjølvlaga instrument av ymse slag. Då Trygve på sine gamle dagar blei blind og ikkje lenger kunne opphalda seg på verkstaden, nytta han tida til å lese inn på band, hendingar og opplevingar frå eit langt liv, slik at dette ikkje skulle gå i gløymeboka for etterslekta.

Når eg ser meg attende, har nok impulsar frå dette miljøet vore med å gi næring til min eigen kreativitet og skapartrong.

100 SLÅTTAR FRÅ TRYGVE EFTESTØL

Trygve Eftestøl let etter seg rundt 100 slåttar, sullar og annan tradisjonsmusikk då han døydd i 1993. For sin generasjon, var han ein av dei siste tradisjonsberarane innan folkemusikken i Fjotland.

Når eg tok fatt på dette CD-prosjektet, var det heilt naturleg for meg å begynne med ein produksjon som både strekkjer seg attende i tid, men som også ber i seg påverknad og impulsar utanfrå, frå vår tid og frå vår europeisk musikktradisjon.

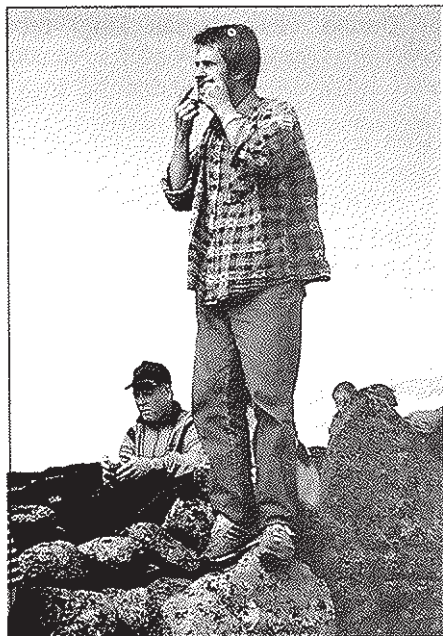
Med produksjonen «På gamle tufter» har eg teke opp noko av tradisjonsmusikken som finst i Fjotland, men eg har også teke med nykomponert musikk.

Det er m.a. nytta gamle stadnamn som tittel på fleire av musikkstykkene, som t.d. «Salmeli», «Leidestøl» og «Huknuden». Ved å gå opp "nye stiar på gamle tufter", ynskjer eg på min måte å bruke dette tradisjonsstoffet til nyskaping og eksperimentering, og ikkje vere redd for impulsar utanfrå.

Det var også naturleg for meg å kople CD-produksjonen opp mot rosemålartradisjonen i Fjotland sidan desse to kunstformene ofte gjekk hand i hand, og me finn at rosemålarane også var spelemenn. CD-omslaget er såleis dekorert med rosemotiv frå gamle kister. Og på same vis som bygdemålarane på 1700-1800 talet var opne for nytt tilfang og påverknad frå andre stilartar, så nyttar eg som komponist også idear og motiv som kan ha blitt til under ulik påverknad. Stundom skjer dette i original form, andre gongar omskapt til det ugjenkjennelege eller blanda saman med frie fantasiformer. Dette gjeng fram i tekstheftet som fylgjer med CD-omslaget.

NYSKAPING

Dei som kjenner originalmusikken som ligg til grunn for ein stor del av denne produksjonen, vil i fleire høve truleg ha vanskar med å kjenne seg att i forhold til det opprinnelege. Til det er å seia at eg allereie har gjort ein vesentleg forandring i forhold til tonalitet og harmonikk ved å omskrive dette for instrument med temperert stemming. For det andre har eg foreteke kunstnariske forandringar for å tilrette-

Sverre Eftestøl spelar munnharpe under historielaget sin tur frå Salmeli.
Foto: Kenneth Trælandshei

leggje musikken for dei instrumenta som eg her har nytta. I ein av slåttane, «Little guten, Tore sonen» har eg t.d. bare nytta opningsmotivet frå originalslåtten. Derimot er det rytmiske elementet i denne slåtten av avgjerande betydning for utforminga av komposisjonen, noko som også er særmerkt ved mykje av felespelet etter far min, og som er eit av fleire fellesdrag for denne tradisjonen.

Det er eit ynskje at eg med CD-en «På gamle tufter» kan vere med å målbera noko av denne tradisjonen og forme musikken for vår tid, og at fleire kan bli dette til del, anten ved lytting eller ved at ein skaffar seg notematerialet til musikken!

Skippinga av «Landhuusholdnings Selskab» i Lister og Mandal amt

Av: *Ådne Fardal Klev*

Interessa for landbruket var aukande i siste del av 1700-tallet. «Det Christianssandske Oeconomiske Selskab» blei skipa i 1782, men blei oppløyst 8 år seinare. Føremålet var noko av det same som for dei seinare landhuusholdningsselskapa. I 1809 blei *Selskapet for Norges Vel* skipa. Føremålet var også her å fremje ei sunn utvikling av samfunnet ved ymse tiltak. Selskapet hadde direkte medlemmer i distrikta.

I 1812 var medlemstallet for Lister og Mandal amt 176, men alt to år etter var det auka til 276. Seinare blei landhuusholdningsselskapa skipa som underavdelingar av *Selskapet for Norges Vel*. Då det skulle skipast «Landhuusholdnings Selskab» her i amtet i 1830, blei det sendt ut fleire brev for å få nye medlemmer. Eit av desse brev va blei sendt til «Herr Pastor Saxe til Nedre Qvinnedal». I brevet står det:

«Omendskjønt det er Undertegnede ubekjendt, om Deres Velærverdighed er Medlem af det Kongelige Selskab for Norges Vel, ere vi dog overbeviste om, det ikke vil finde Deres Mishag, at vi herved tage os den Frihed at tilmelde Dem, at et Landhuusholdnings Selskab for Christianssands Bye, Lister og Mandal Amt nu er etableret; at det første ordentlige Møde afholdtes den 4e Sidst: og at disse Samlinger ville fremtidigen finde Sted den første Onsdag i hver Maaned.

De i Riget saaledes oprettede Landhuusholdnings=Selskaber ville forhaabentlig virke til Fødelandets Vel, naar Administrationerne maatte blive understøttede i deres Bestræbelse af fædrelandssindede Mænd. Undertegnede tillade sig derfor at anmode Deres Velærverdighed at ville gaae Administrationen tilhaande med Deres indsigtfulde Oplysninger og Erfaringer fra Deres Præstegjeld, for derigjennem at fremme det tilsigtede Øiemed.

I Forventning af Deres Velærverdigheds Bifald til denne Anmodning bruge vi Frihed at tilmelde Dem, at de Gjenstande som Administrationen under det første Møde troede at burde tage i Overveielse indskrænkede sig til følgende Punkter:

1. i Henhold til de midlertidige Love for Selskabet for Norges Vel §13, at virke for Oprettelse af Bye og Sogneselskaber i Distriktet. I denne Hensigt medtages at anmode Præsterne i Amtet, samt andre Mænd med Indflydelse, om velvilligen at bidrag hertil, hvorfor vi ogsaa tage os den Frihed at henvende os til Deres Velærverdighed, udbedende os Deres Assistance i at opmuntre til saadanne Selskabers Oprettelse og til forøget Deeltagelse i Selskabets Virksomhed med Pengebidrag.
2. at foranledige Love udarbejdede for Landhuusholdnings=Selskabet af Christiansands Bye, Lister og Mandals Amt; og de for Stavanger Amts Landhuusholdnings Selskab antagne Love kunde tjene til Veiledning.
3. at opmuntre Almuen til Jorddyrkning, Qvægavl, Huusflid og Landoecomi i Almindelighed. Som de første og simpleste Forberedelsesmidler til at fremme disse Velstandskilder formener man at være:
 - a. Gjødselformeringen med Hjelp af komposte.
 - b. Anvendelsen af Beengjødning.
 - c. Engforbedringen. Den Sædvane at de samme Marker forarbejdes til Agerland uforandrede, tilintetgjør Engebunden og forringer Qvægavl. Bondens Føde er i Almindelighed de kostbare Meel-spiser, hentede fra Kjøbstæderne, istedetfor at lægge Vind paa Qvægavlen.
 - d. Dyrkning af almindelige Haugsplanter, som er sund Næring.

Dersom disse Anskuelser finder Deres Velærverdigheds Bifald, smigre vi os med, at sammen med Deres Indflydelse vil vinde Fremgang til Befæstelse af vort Samfund; og tillade vi os at anmode Dem om, at meddele os Underretning om Udfaldet af Deres Bestræbelse i denne Henseende.

Administrationen for Landhuusholdnings=Selskabet af Christiansands Bye, Lister og Mandals Amt. Christiansand den 16d August 1830.

D:Hegermann	Boye	OPMoe	Aamodt
p.t. Formand	Administrator	Kasserer	Sekretair.»

Dersom disse Anskuelser finder Deres Velærverdigheds Bifald, smigre vi os med, at sammen med Deres Indflydelse vil vinde Fremgang til Befæstelse af vort Samfund; og tillade vi os at anmode Dem om, at meddele os Underretning om Udfaldet af Deres Bestræbelse i denne Henseende.

Administrationen for Landhuusholdnings=Selskabet af Christiansands Bye, Lister og Mandals Amt, Christiansand den 16d August 1830.

D:Hegermann p.t. Formand. Boye Administrator. OPMoe Kasserer. Aamodt Sekretair.»

Avslutningen av brevet fra Selskabet til sogneprest Saxe

Det andre årsmøde blei halde 7. mars 1832. I årsmeldinga står det mellom anna:

«At udrydde Fordomme og Væner, disse farlige Fiender af Culturen og de menneskelige Kræfters hensigtsmæssige Forædling og Uddannelse, er ikke Øieblikkets Værk, og Resultatet af de gjorte Anstrængelser ligger ukjendt i Fremtiden.»

Her står vidare mykje om dei ymse virkegreiner og om kven som har fått premiar. Det einaste som er omtala frå bygda her, er ny veg frå Fedde om Flekkefjord:

«En af de væsentligste Hindringer for Agerbrugets Opkomst er den næsten totale Mangel paa Veie i Districtet. Denne Hindring formenes at kunne nogenlunde blive afhjulpen, naar den af en Deel af Ladestedet Flekkefjord og samme Handelsdistrict indgivne underdanigste Ansøgning maatte naadigst blive bevilget, at Postveien fra Fedde til Sirenæs omlægges saaledes, at den fra Fedde

kom til at gaae forbi Gaarden Oustad i Nærheden af Flekkefjord og derfra forbi Gaardene Loge, Flekke og Rægevig.»

I 1832 var det berre 2 av 137 medlemmer som kom frå Kvinesdal. Det var dei to sokneprestane; Schjøtt i Øvre Kvinesdal og Saxe i Nedre Kvinesdal prestegjeld.

Dette var den spede byrjinga for organisering i landbruket. Seinare blei det skipa tallause lag i samband med denne næringa. Mellom anna feirer Norges Bondelag 100 år og Norges Bondekvinnelag 50 år i 1996.

Kjelder:

«Forhandlinger i Landhuusholdnings=Selskabet for Christianssands Bye, Listers og Mandals Amt ved Aarsmødet den 7de Marts 1832».

Brev frå «Selskabet» til sokneprest Saxe i Nedre Kvinesdal.

«Landhuusholdningsselskap i Vest-Agder. 1830 - 1980», Redaktør Stian Holmesland. Kristiansand 1980.

ÅPNINGSSANG

Varsko her! Fyr var'e her!
er parolen her i kveld.
Varsko her! Fyr var'e her!
vi lager et kraftig smell
som skal fylle denne sal,
ja som skal fylle denne dal.
Vi vil by - en revy
og få jubelen i sky!
Hei hå! Hei hå!
Ja, hør nå bare på -
et ord det er
til hver især.
Hei hå! Hei hå!

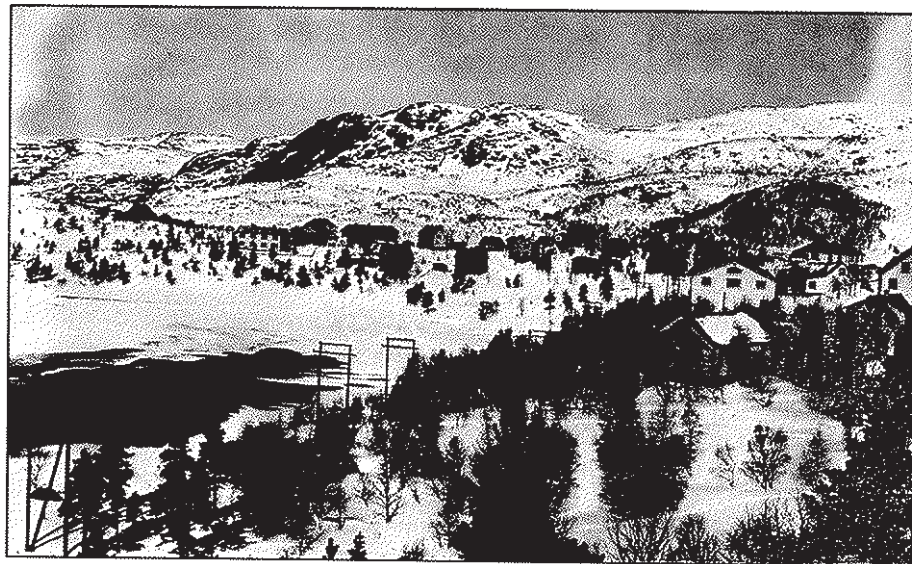
Varsko her! Fyr var'e her!
For Knaben en god salutt -
Varsko her! Fyr var'e her!
roper hver jente og gutt.
For Knaben vi nå feire skal -
vi priser deg iallefall -
Ja vi byr: Sett nå fyr!
Sorg og savn i lufta flyr!
Hei hå! Hei hå!
Ja hør nå bare på -
et ord det er
til hver især
Hei hå! Hei hå!

Varsko Her! Revy på Knaben i 1944.

Varsko Her
En lokal revy av John Böhn
Grubeheimen, Knaben 25. og 26.
mars 1944.
Arrangementsleder: Odd Andersen
Isenesettelse: John Böhn
Sang- og musikkledelse: Karl Stoa
Dekorasjonene av: Harald Rui
(grubescenen), Einar Andersen
(det øvrige)
Konferansier: Didrik Hansen

Julian Abrahamsen, som i dag bor i Kristiansand og er gift med Oddveig Netland, arbeidet i perioden 1937 til 1946 som rørlegger på Knaben.

Det er han som har skaffet til veie programmet fra den lokale revyen som ble framført i mars 1944, en imponerende revy som årsskriftets lesere skal få del i dette og kommende årsskrift.

Bilde fra Knaben våren 1952.

DEN SOM LER SIST

(Personer: Nils, Per, Ola og Hans. Scenen forestiller en ungarshybel.)

- Nils: Du snakker om ergerlig da gitt!
- Per: Ja, ergerlig er nå vel et mildt uttrykk!
- Ola: Ja, hvorfor skulle akkurat vi? Kan dere si meg det? Det finnes da andre som kunne trenge det mye bedre.
- Per: Javisst. Han Kristoffer f.eks., han hadde nå bare godt av det.
- Nils: Ja, og han Petter da? Og Jens? De slipper vel de, men vi.... tenke seg - ja tenke seg - en kan ikke tenke seg - det er jo så bort i veggene. Og jenta er jo lei seg stakkar.
- Per: Ja, Tordis synes jo selvsagt det er like så ille hun, som det jeg synes.
- Ola: Ja, det er jo slik med kvinnfolka bestandig - de tar jo allting mere alvorlig opp enn oss mannfolk. Og spesielt motganger. (Per leser opp utskrivningsbrevet, hvorefter de kommer til det at det er visstnok ikke så verst på Knaben likevel). Var ikke forresten du Nils borte og forsøkte å få ordnet det?

- Nils: Ja, men du vet det er helt håpløst hos han der borte vet du. Han er jo skvær gæern. Nei en kunne spy grønne kattunger så ergerlig kunne en bli!
- Ola: Men en ting får vi da i allefall være glad for og det er at det blev alle samtidig.
- Nils: Ja, felles skjebne er jo en trøst. (Det banker på døren og før noen får svart kommer en ung mann, Hans, inn i overveldende godt humør.)
- Hans: Morn, morn. Stakk en tur oppom for dere sitter vel og venter på en fjerdemann til bridgen?
- Per: Ja, bridgen du! (De andre ser triste ut og svarer lavt og undvikende.)
- Hans: Men hva er dette for noe? Er det et fransk drama dere innøver eller er det brennevinet som er pålagt 10% igjen?
- Ola: Å nei du. Det hadde nok ikke vært noen sak da. Det er nok verre enn 10% på brennevinet, far!
- Hans: De har nå vel ikke lagt på brennevinet 96% vel? Ha - ha - ha!
- Nils: Nei dette er nok for alvorlige ting å spøke med det, far.
- Hans: Jøss. Tar du det opp som spøk, du da, når flaska går opp med en 5-kroning? Men å er'e da. Er'e noe riktig gæli da? Noen av dere som skal ha små eller noe slikt? Jeg vet om e adresse jeg. Helt sikker, far. Jeg har notert'en hjemme forresten i tilfelle.
- Nils: (avbryter) Nei, saken er ganske enkelt den at vi skal til Knaben.
- Hans: Hva?? Knaben? K-n-a-b-e-n (staver). Ha - ha - ha. Sa du Knaben? Nei snakk alvor da gutter. Det er visst dere som tøyser og ikke jeg.
- Ole: Jo, visst polen er det sant.
- Hans: (ler hjertelig og peker på hver enkelt) Skal du til Knaben? - Og du? - Og du? Ha - ha. Nei, det er det vittigste jeg har hørt. Ha - ha. Tenk Knaben! Knaben! Ha - ha.
- Nils: Ja, det er nok sant - dessverre.
- Hans: Når skal dere reise?
- Nils: Ja, det blir med det første.
- Hans: Dere skal vel ta tog til Storekvina og så buss derfra da?
- Ola: Ja - akkurat.
- Hans: (ler) Ha - ha - ha. Tenk buss! Jomen sa jeg buss. Å nei, far. Det blir nok å sitte bakpå en lastebil det gett. Tenke seg deg på en lastebil. Og så er det ikke noe flott autostrada må du innbille deg. Å nei. Det homper og går langs en geitesti det far! Og bratt?

Ser du det fjellet der. Det er som rett opp der, og så sju - sju mil innover villeste fjellet - bakpå en lastebil. Og så kaldt. Sjøførene merker ikke at de punkterer engang, for lufta fryser i ringene!

- Per: Nei, stopp det tøyset.
- Hans: Og Knaben. Ikke et eneste kvinnfolk, - Kino en gang om året - ikke noe underholdning - atten og en halv mann på rommet. Flatfisk og poteter tre ganger i uka og poteter og flatfisk fire ganger! Ha - ha. Jo far - det er noe for Ola nordmann det! «Melken søt at drikke, sirupskrukken slikke er ei nordmanns vis.»
- Per: Nei, hold nå for svingende.
- Nils: Ja, holder du ikke tåta på're snart nå så
- Hans: Og så arbe' da gett. Snakk om arbe. Sjefer eller grubeledelsen eller hva de kaller dem, skal ikke akkurat være mors beste barn. Ja, vel bekommen gutter. Nå kan dere bare si farvel til verden og dra til Knaben. Verden og Knaben. Flott sagt hva? Ha - ha - ha.
- En dame: (banker på og kommer hastig inn) Det er et brev til deg Hans. Det står «haster» på det. Jeg fikk oppsporet at du var her så jeg stakk bort med det samme.
- Hans: Det er vel en regning da som vanlig. Dem pleier det jo alltid å haste med - iallefall for dem som skal ha pengene. Ha - ha. Eller kanskje det er fra jenta. Skal se hu skal ha små? Men det kan da ikke haste sånn, vi er jo ikke ringforlova engang. Ha - ha. (Synger for seg selv idet han åpner brevet) Knaben - Knaben - Knaben - Knaben - Knaben - Kna.... (besvimer)
- De andre: Jøss! (Alle kaster seg over brevet. Lar ham ligge).
- Ola: Nei død og plage! Skal ikke han også til Knaben!
Alle ler hjertelig.

KVINESDAL TEPPESENTER

*Tepper, gulvbelegg,
tapeter og maling*

Telefon 38 35 02 80

Fra «Agders» arkiver:

En rævehistorie fra Liknæs

Hr. redaktør!

Kan hende «Agder»s læsere kunne have moro af at høre en rævehistorie. Maaske vil flere tro, at hvad her meddeles er overdrivelse; men nedskriveren indestaar for historiens fulde sandhed; thi «jeg har det fra hans - vedkommendes - egen mund».

Historien meddeles med mandens egne ord:

«Om onsdaien førmiddag 18/5 sko eg in øve heia me noga saue a gjæda et lide gran - for mi he saa lide te dei naa. Den little Ola okka (ca. 10 aar) va me meg. Daa mi va komen inette paa heia, sætte mi okke. Saa sa eg te Ola: «gaa bort aa mød dei souen hitatte.» Guden saa gjore. Daa han kjeme atte, hadde han me seg ei rigtig store ørkn som jyst va dou. «Kosse he du fengje denna?» spurgte eg. «Eg fant den bortme fjelle, unnegraven i jora. Der sto bara ei fjør op som eg trude laag lause; men daa eg togi en, fydde heile fuglen me.»

«Ja, du Ola», sa eg, «naa maa mi vera forsiktig, for de e ræven som he drebe henne. Ho e for færsk te rævungen enna, hu sko ha leie te hu rotna, daa hadde ungan ligt en.» -Eg

kunne kje halla meg. Eg vidste at bort me fjelle va eit rævehie, eg gjenge saa bort for aa sjaa, aa daa eg kjeme paa plasse ligge der kje mindre en aatte rævunga i eit lite sanrei. Eg hadde ein liden staje eg drog dei te meg me, aa saa tog eg dei i bagfødan aa slo dei mo fjelle saa dei laag doue me sama. Som eg ser in i sama hole, ser eg rævemor sidde aa glo paa meg me noga oue som gloanse elkule. Eg tænkte me meg aa sa: «Tvyvorre deg, den styggejen, du ska,» sa eg, «kje bli gamal.»

«Kom hit Ola», sa eg, «staa du her me hole, saa renne eg heim etter børsa!» Hole va saa laga, at der va udgang paa tvo plas, aa den eine veien va inkje vier hel eit snout kvartel. Guden gjore som eg sa. Han sto me de viaste hole me ein stor stour aa sko drassa te eo om hu kom ud. Han sto te eg kom. Eg skoud daa ind fraa den smalaste enne a hole me haglebørsa; men der va saa bagvent, at skode træfte inkje ræven.

Saa tog eg stouren aa stak. Rævemor ga segj udetter; saa ga eg henne et skod te, de traf in i oua aa den eine framfoden. Naa blei hu saa vonne, at eg trude hu hadde roie lige i ouen paa meg; men hu ga seg te

- Ser eg rævemor sidde aa glo paa meg me noga oue som gloanse elkule -- .

derinne. Eg tog stajen aa sætte et tog eg hadde, me rennesnora paa ennen a stajen, aa saa forsøgte eg aa faa rennesnora paa halsen a ræven, aa de gjek godt. Saa sa eg; «naa ska spelemannen dansa me deg», men du sko ha set kosse hu dansa.

Eg helt 'in i begge øiren, daa kvein hu saa stygt, at eg slap 'ein. Saa klemde eg te rennesnora, aa tog in i bagfødan drasken mod berje saa ho gjeispte kje mer. Hu stønte noga gaange daa eg bar 'in heim; men saa va hu saa dou som fæn.»

Ja slig lød rævehistorien. Manden reiste idag til lensmanden med alle ni stykker, for hvilke saa er en præmie af kr. 36,00.

I 1891 dræpte samme mand 7 ræveunger og i 1889 en rævemor med 5 unger, i det hele 22 stykker. De 13 første dræpte han med stager og sten. Han har saaledes skaffet en hel flok av disse skadedyr ud af verden.

Mandens navn er: Andreas Aanonsen Espeland. Han er spillemand og i meget smaa kaar. Her er saamange i vore dage, der faar ekstra præmier og ekstra medaljer; men om nogen burde ha ekstra præmie for udryddelse av skadedyr er det spillemanden fra Espeland.

(Agder 24. mai 1892)

Barndomsår på
Haugeland i Feda:

Helene Hanssen.

Av: Lars Emanuel Egeland

Helene var datter av Marie Birkeland og Gabriel Haugeland og var yngst av åtte søsken. Mora var fra nabogarden Birkeland i Nes kommune, og hun var 47 år da hun fikk Helene.

Faren var fra Homma i Gyland. De gifta seg rundt 1885 og kjøpte seinere gard på Haugeland.

Gabriel var en allsidig og nevenyttig mann. Han var murer, og mange skorsteiner, murer og brygger i bygda er murt opp av hans solide hender. Gabriel var en sterk mann og murte de store bruene som går over bekken på Haugeland.

Broren Anders Homme, som bodde på Skjekkeland, kom mange ganger veien om Haugeland. Da rodde brødrene over fjorden til Herred sogn der de arbeidde i skogen. De kjøpte trærne på stu, saga dem ned og solgte tømmeret.

*Helene Hanssen i sitt hjem på Feda.
Foto: Lars Em. Egeland.*

Gabriel ble utrusta med mat, bl.a. ei smørøskje med smør, flatbrød og en avlang, rund holk med seigemelk, melk tilsatt noe som gjorde den holdbar lenger.

Helenes morfar hadde gard og var samtidig lensmann i Hydra og Nes. Helenes far, Gabriel, kom hit som gardsgutt og ble da kjent med Marie som seinere ble kona hans.

I Helene sin barndomsheim var det mora som stelte garden, og ungene måtte være med i arbeidet fra de var små. Det var mange munner å mette og lange arbeidsdager. Som regel hadde de fire molkekyr, noen ungdyr, hest, høns, ti-femten sauer og en gris.

De dyrka mye poteter som de oppbevarte i et potethus av stein. Det var to meter hver vei og like høgt, og det var faren som hadde murt det opp.

Fisk var selvsagt vanlig kost for folk langs fjorden. Familien hadde garn og teiner. Men ofte fikk de torsk, sei, makrell eller sild av naboene. I den tida fiska de mye brisling i Fedafjorden. Fiskerne brukte da finmaska not og fanga brislingen ute i fjorden. Der de satte brislingstenget, måtte de betale en avgift, landslott, til eieren.

De dyrka havre og kveite. Kornet malte de på Feda hos Torvald og seinere Johannes Villumsen. Brødmatt, lefser, flatbrød, hellekaker og graut hørte med.

Gulrøtter, kålrot, løk, rips, stikkelsbær, solbær, epler, plommer, moreller og kirsebær var et viktig kosttilskudd. Om høsten var det innhøsting og slaktetid. Faren hadde en slaktekrakk og tok hånd om sauer, kalver og lam. Han stakk kniven i halsen, og blodet rant ned i gryta.

De hadde ei heimelaga tvære* som de rørte blodet med til det var jevnt. Blodkomper og blodpannekaker gikk ned på høykant. Alt måtte utnyttes.

Grisen ble som regel slakta av slakter Andreas Stølen, og større dyr ble solgt.

Sauene ble klipt, og mora kara, spant og vevde. De hadde ei stor vevgong i stova der det ble vevd bomullstøy og ulltøy. Av bomullstøyet sydde mora bl.a. kjoler til jentene med en håndsymaskin. Helene minnes at hun hadde bare heimelaga klær til hun var ei stor jente. Ulltøyet ble brukt til bukser, kjoler, ulltepper og dynetrekk, som de stappa ull inni. Det ble strikka gensere, lodder, sokker, luer, votter og undertøy.

Det ble drevet jakt på alker og ender. I skogen ble det fanga storfugl og annet vilt i snarer. Alt ble brukt, og fjørene ble brukt i puter og dyner. Hønsefjør ble også brukt. Faren flådde også oter og bever for andre.

Gabriel dreiv garden til 1949, 85 år gammel. Både Gabriel og Marie døde nær 93 år gamle.

Som sjuåring begynte Helene på skolen. Det var 18 ukers skole, og elevene veksla mellom å gå på skole på Haugeland og på Sveigenes. Det var egentlig lærermangel, og Helene hadde hele ni forskjellige lærere på de sju årene. Den første hun hadde var Peder Liland.

Da hun begynte på skolen, ble skolen holdt hos Emilie og Ludvig Haugeland. Senere var skolen hos Martine og Johan Haugeland i den ene stova. Der sto det lange pulter med plass til tre elever. Plata skrådde litt og hadde tre hull til blekkhus. Elevene satt på en lang krakk uten ryggstø. Det var ei tretavle som var ca. 1,5m x 1m. Den kunne slås sammen, og læreren frakta den med seg. De små elevene skreiv på ei lita tavle med en griffel og læreren med kritt. Alt ble viska ut med ei fille.

Etter hvert fikk elevene kladdbøker og skrivebøker. Skjønnskrift var viktig, og mange skreiv fint. Bibelhistoria og salmeversene måtte kunne på rams. Mamma var god til å høre henne i leksene.

Parafinlampa var god å ha både heime og på skolen. Når de skulle i floren eller ut i mørket, var parafinlykta god å ha.

Når det var skole på Haugeland, bodde læreren fast i heimen til Helene og hadde både kost og losji.

På skolen var det ca. ti elever. På Haugeland var det hus på Tupten, Littlejordet, Volland og Slåta. Lenger vei hadde barna fra Titland som gikk til fots fram og tilbake hver skoledag hele året. Titlandsungene gikk minst en time hver vei og hadde ofte et tykt islag under toflene vinterstid. Elevene fra Lia og Sveigenes bodde på Haugeland.

Når Helene skulle til Sveigenes, ble hun rodd ut til Sveigenes tidlig mandag morgen i allslags vær. De kunne være fem-seks personer i båten og alltid en voksen. Det var to som rodde, og turen tok rundt en time.

Helene bodde hos skyldfolk på Sveigenes, men hadde likevel med seg all tørrmat heimefra. Det var gjerne brød, smør og tyttebær som hun hadde plukka selv. Helene og de andre fra Haugeland, ble henta lørdag ettermiddag. Fra Lia gikk barna langs sjøen til og fra Sveigenes.

De stakkars barna fra Titland måtte også nå spasere til og fra skolen hver dag. Tenk å gå ned de bratte fjellene ned mot fjorden på tofler i all slags vær og underlag.

På Sveigenes ble skolen holdt hos Reinert Sveigenes som var ungkar. Pultene sto da fast i den ene stova.

Gardene ytterst i Fedafjorden lå avsides, men de måtte med jevne mellomrom til Feda for å handle og gjøre andre nødvendige ærend. Da ble robåten benyttet.

I dette århundre er det lagt ned et stort arbeid med å sette opp steinmurer på begge sider av Haugelandsbekken. Gabriel Haugeland mura fleire bruer over bekken. Foto: Lars Em. Egeland

100 kg tunge mjøl- og gjødsel-sekker måtte da fraktes fra Hauge-landsstrand opp de bratte bakkene til gards. En gang fikk Helene arbeidet med å få heim 900 kg gjødsel. Hun tømte ca. 35 kg i en tomsekk og måtte ta nesten 30 turer opp og ned de fæle bakkene.

Det var et utrolig fint syn når folk rodde til kirke fra begge sider av fjorden helt fra Sveigenes og Håland på prekensøndagene. Hun minnes også brudefølge på fjorden.

Når de skulle til byen, rodde de ut i skipsleia og "borda" Kvina, som de sa. Det var liv og røre på båten. De reiste til byen med frukt som de solgte til butikkene.

Om vinteren måtte de gå over heia. Enkelte vintre var det så kaldt at de gikk på isen. Helene minnes vintre da hun skeisa mange ganger til Feda og heim igjen.

Om vinteren brukte Helene ofte lampelodda på beina. Det var tjukke lodder der de sydde på noe ekstra under, f.eks. ullstoff eller seilduk. De brukte også gamasjer utenpå lodder og tresko.

Helene har et veldig godt minne, og hun tenker på hvor fattigslig det kunne være og hvor avhengige folk var av familien eller av andre før i tida. Det offentlige hadde sjelden noe å bidra med.

Hun tenker på Gesine Jakobsen, Haugeland, som var tjenestejente i Oslo og hadde fin jobb hos kapellmester Halvorsen.

Framtidsutsiktene burde være lyse, skulle en tro. Men faren var blind og mora sjuk. De tre brødrene var langt borte i Amerika, på den andre sida av Atlanteren.

Stakkars Gesine, det var sikkert med tungt hjerte hun sa opp jobben. Kjærligheten til foreldrene var større. Nå kunne hun gi tilbake det foreldrene hadde gjort for henne som barn.

Store steinheller blei brukt som bru. Foto: Lars Emanuel Egeland.

Forskjellen fra hovedstaden var stor. Der hadde hun gitt andre hjelp i vakre omgivelser. Selv om hun kunne gi foreldrene det meste, trengte hun selv hjelp til en del arbeid. Helene minnes en mann fra Herred sogn som sto barbeint i snøen og heiv ut gjødsel for Gesine. Hun klarte å brødfø seg og foreldrene så lenge de levde, og så seint som etter krigen hadde hun to kyr.

Helene forteller at da Gesine døde i 1953, 82 år gammel, etterlot hun en arv på 15000 kroner. Familien i Amerika var godt stilt, og pengene utgjorde grunnfondet til opprettelse av bygging av Fedaheimen.

* Tvåre: Redskap til å røre eller stampe med under matlagning. Rett stamme og utstående kvister i nedre ende. Et juletre ga fine tvåre-emner.

Agder Historielag

Kvinesdal Historielag er et av 48 lokale historielag i Aust- og Vest-Agder som er tilsluttet Agder Historielag. Agder Historielag har 1400 direkte medlemmer.

Som direkte medlem får du årsskrift og medlemsbladet Egde.

I tillegg arrangeres årsmøte, kurser, reiser m.m. Her nevnes noen bøker og publikasjoner som laget selger:

Årsskrift nr 1 - 54 (noen utsolgte).....	kr.	50,-
Årsskrift nr. 55 - 70 (noen utsolgte)	kr.	75,-
Årsskriftkatalog		gratis
Agders Historie 1920 - 1945	kr.	390,-

Medlemmer får 25% rabatt ved kjøp for kr. 350,- eller mer. Porto og eksp. kr. 45,-
Årskontingent kr. 150,-

Innmelding / bestillinger sendes til:

Agder Historielag

Postboks 136

4601 Kristiansand S.

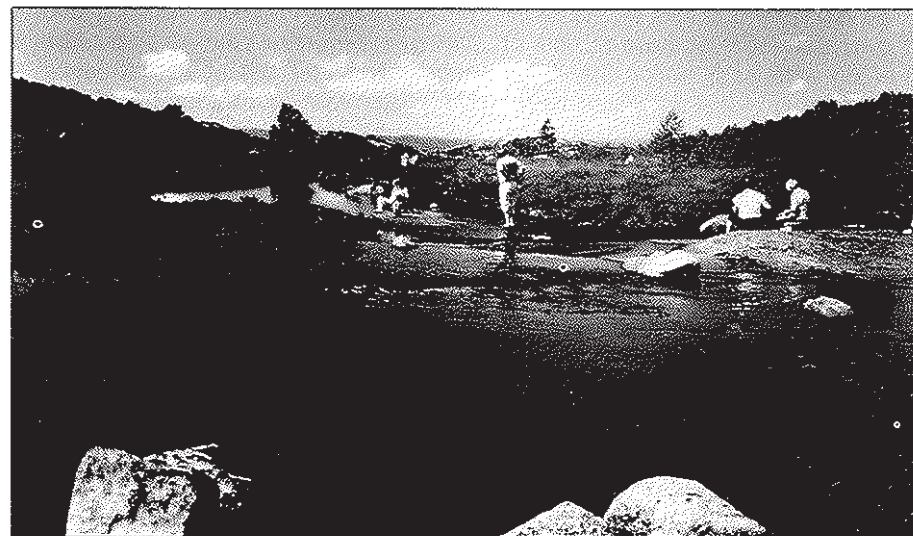

Kvinesdal * Libris

4480 Kvinesdal

Tlf.: 38 35 01 00 • Fax: 38 35 01 00

* BØKER • PAPIR • KONTORUTSTYR • TRYKKSAKER • LEKER • PORTEFØLJE

Osen i Støvlevannet (kalt Støvlevatn på Statens Kartverk) på veggen til «Presten».
Foto: Johannes Hamre.

Støvelen i Støvlevatnet

Av: Olav Nygaard

På Kvinesheia, der gardane Båstøl og Staddeland møtest, ligg eit vatn som heiter Støvlevatnet. På varme sommardagar er der herleg å bade, vatnet er alltid klart og friskt. Ikkje som i mange av dei andre heievatna kring om, dei tørkar jo omtrent ut i sommarvarmen. Det renn ei å frå Støvlevatnet sørover mot Staddelandsvatnet. Murar langsetter åna vitnar om tidlegare tidars nytting av vasskrafta frå stryka nedanfor elveosen. Støvlevatnet var ei stabil vasskraftkjelde, det er liksom sjølvstemt av ein rund fjellrygg der vatnet renn ut. Difor er det liten skilnad på tørke og flaum i Støvlevatnet.

Kvifor heiter det Støvlevatnet då? Mange har vel sete på heiane kring vatnet og forsøkt overtyde seg om at vatnet liknar ein støvel.

Eg har stått på Fløyheia ved Båstøl og kjent fantasien ikkje strekke til. Det stikk eit nes ut i vatnet på austsida av vatnet som nokre kallar Støvelen. Men det liknar eigentleg ikkje så voldsomt på ein støvel det heller, skal ein vere ærleg.

Likevel, noko betre forklaring kunne i alle fall ikkje eg finne enn likskapen mellom dette neset og ein støvel.

Så ein vinterdag fekk eg sjå på eit kart over heia aust og nord for Árli at der er eit vatn som heiter Støvle og ikkje mindre enn fire vatn som heiter Stivlevatn. I dei lokale dialektane heiter visstnok støvel stivel. Kan fem vatn i eit så lite område alle likne ein støvel, eller minne om ein støvel på anna vis? Namn på vatn som manglar "vatn" i seg er oftast svært gamle, kan hende både eitt og to tusen år. Er Støvle eit av desse slik som Nisser, Ogge, Mjåsa og mange andre? Eg hadde ei kjensle av at ordet støvel ikkje kunne vere noko så frykteleg gammalt ord, gjekk dei ikkje med sko i vikingtida då?

Nynorskordboka er grei i slike tilfelle. Der står det ei kort forklaring av ordas opphav. Om "støvel" står det at ordet er eit lånord frå italiensk som er komen inn i det norske språket gjennom lågtysk. Det er fyrste gong brukt i mellomnorsk, det skriftspråket vi hadde på 14-1500- talet. Uttalen stivel er forresten meir opphavleg, støvel heiter stivale på italiensk der ordet kjem frå.

Støvelen i Støvlevatnet må vere noko anna. Lat oss forsøke å slå opp på ordet stivle. Nynorskordboka har det ikkje, men for over hundre år sidan vandra Ivar Aasen kringom i norske bygder og samla inn ord. Dette arbeidet resulterte i mellom anna "Norsk ordbog". Her står stivle. Han har observert verbet "stivle" brukt i Telemark i tydinga "stoppe, standse, hægge". Altså finst det eit ord som var i bruk i førige århundre som liknar. Aasen hjelper oss meir og fortel at det er det gammalnorske verbet "stifla" han har observert.

Dr. Johan Fritznors "Ordbog over Det gamle norske Sprog" klarer bransene. Her står det at verbet "stifla" tyder "stemma". Ordet kan også vere substantiv og han gjev eit døme som viser begge desse i bruk:

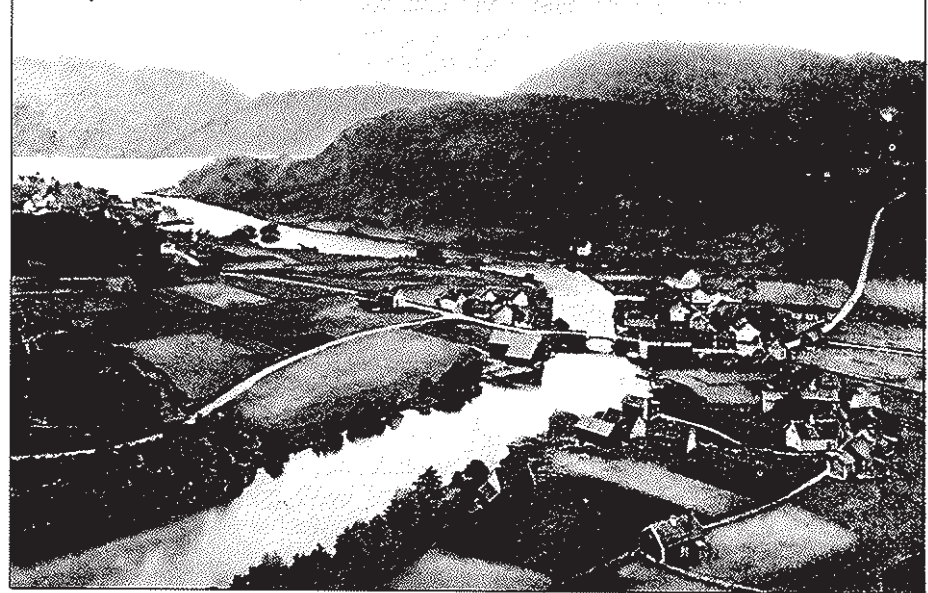
gerðu þar í árósinum stiflu með viðum ok torfi ok stiflóu svá uppi vatnit

Når vi no veit at "stifla" tyder "stemma" treng vi ikkje kunne stort gammalnorsk for å forstå dette. Det må tyde: «gjorde der i åosen stem med ved (tømmer) og torv og stemde så(leis) opp vatnet».

Vi har funne støvelen i Støvlevatnet. Det spesielle med dette vatnet er jo nettopp at det er sjølvstemt. Vi har mengder med "Stemtjørner" rundt om. Støvlevatnet er altså i same familie som desse, men namnet er eldre.

Neste gong eg er ved Støvlevatnet skal eg kose meg over at eg lurte løyndomen or det. Få andre stader kan ein vel med rette seie at der er så klart og fint vann fordi det ligg ein stor støvel i osen.....

Parti af Fede

Dette bildet fra Feda omkring 1915. Broa demmer åna når det blir flom. I 1898 stod vannet 1½ fot opp på bua av Martin Briseid, den hvite bua til høyre for broa. Lengger inne gikk vannet helt opp i fjøset til Tønnes Hansen i Tøffelgata (dengang Sageveien). Neste store flom var ca. 1930.

Fra «Agders» arkiver

«Fra Fede»

Under det vedvarende regnveir, vi hadde forleden uge, svulmede Fedelven ud til en anseelig høide og flød saaledes udenom sit leie, hvorved den paa flere steder gjorde adskillig skade paa kværnhuse og sagbrug samt tog med sig tømmer, ved o.l. sager, der var henlagt for nær elveleiet.

Den ca. 5 aar gamle bro ved Lohne (paa den nye Steinsvigvei) strøg saaledes med. En stor del af den gamle stem (Dammen) ved det anlæg der tidligere benævntes Fede Sagbrug i Birkelandstrand, har denne flom tat med sig.

Den har trodset tidens gnavende tand og elementer i aarhundreder, helt siden den bekjente Bjellands-prest lagde grundvolden; men nu har den faaet en styg medfart. Den var nok ikke paa moden længer.

Den gamle stødige Fede bro, der har staaet i saa mangen tørning, stemte denne gang vandet, saa at det fik anledning til at flyde over veien nord for broen; noget der vel aldrig har hændt tidligere med en saa lav vandsstand i sjøen, som der heldigvis var den dag. Havde der været stormflod den dag, saa vilde denne stemt elven yderligere og dermed sat hele Birke-landstrand under vand. Nu slap man derimod saa taaligt fra det.

Tønnes Hansen maatte midt paa natten op og flytte sine kjør fra fjøset, der var sat under vandoverfladen. I butikken til Briseids hus ovenfor broen maatte handelsmanden ogsaa op midt paa natten og bjerge sine sager, da vandet gik 1 1/2 fod over gulvet.

Paa sjøboden tabte denne handelsmand for mange penger i forskjellige varer. Elven steg nemlig saa hurtig i løbet af natten og man var ikke forberedt.

Paa Fedefjorden flød tømmer, ved, gamle kjærrer o. l. gaardsredskaber, som var komme med Kvineselven i løbet af natten. Fra sjøen var dreven ind planker, props og dele af skibsvrag - som bevis for, at der har været fartøier i havsnød udenfor kysten. Hvor holder redningsskøiten til?

(Agder 8. november 1898).

Sverre Stenvik fortalt til Harald Aamodt:

Siste bjørnehijakt i Fjotland.

I årsskriftet i fjor skreiv Sigurd Mygland om Bjødn-Atlak. Denne versjonen av hendinga i Littådalen er litt annleis, m.a. er talet på bjørnejegarane ulikt. Fortellinga er i tradisjon etter Andres.

Påskesundag 1872 fann dei eit bjørnehi i Littardalen. Bjødn-Atlak, Lars Kristian Vordal og Olav Tobias Lindefjell avtala då å ta hiet. Dette er rett etter Fjotlandsboka, men dei har vore fem etter Andres. Far til Andres smidde for dei - smidde økser og ut til biler og sette lange skaft på.

Ja, så fann dei hiet og stengde det med stokkar. Ein av dei stod vakt, dei andre gjekk opp i lia for å hogga stokkar. Så kom bjørnen fram og ville ut. Han som stod vakt, hogg då til. Han hogg bila inn mellom hovudet og halsen så ho stod fast. Det må ha vore Bjødn-Atlak. Då ville bjørnen inn att i hiet, men Bjødn-Atlak heldt han ved å halda i bileskaftet. Så stod han slik og stirde og heldt og ropa på dei andre. Lars Kristian kom springande til og skulle hogga.

Men då hadde dyreskjelven teke han så han hogg økseskaftet av like framfor hendene til Atlak. Då datt bjørnen tilbake i hiet og kom ikkje fram meir. Bjørnejegarane sette seg ned og venta og hadde mat.

Medan dei sat der så kom det 11 Eikdølar med Bjødn-Olav på Rossevatn i spissen. - Bjødn-Olav må vera son til Ola dyreskyttar frå Rossevatn. - Dei hadde børse med og ville skyta inn i hiet. Fjotlendingane sa at bjørnen var daud, men dei skaut likevel. Men bjørnen leda ikkje på seg. Fjotlendingane la bjørnen på ski og drog han ned til Mygland. Eikdølane gjekk til sak, og retten blei sett på Mygland. Skotet til Eikdølane hadde bare treft i foten så Fjotlendingane vann.

Det var møtt fram mykje folk, og dei dreiv og lyfta på bjørnen. Lars Kristian Vordal var den som lyfta han lettast. Då han såg dette, og nokre drammar nok var tekne, så steig han fram midt på tunet og vende seg mot Eikdølane som var mange og sa: Då me treffest sist i Littårdalen, då var de 11 mann og me var fem. Det var lite me våga då. Men dersom det er nokon Eikdølar som vågar seg i dag, så bed eg han trø fram." Men det var ingen som trødde fram. Dei fekk seg eit stykke bjørnekjøtt i heimen hans Andres. Dei fekk ikkje lov til å steika det inne for kona, Inger Marie. Asbjørn måtte steika det i smia. Det smakte mest som flekk, sa Andres. Han var vel den siste Fjotlending som kunne fortelja korleis kjøtt av bjørn felt i Fjotland smakte.

Sverre Stenvik fortalt til Harald Aamodt:

Samloge

Veggeland og Bruli var tekkjela; og belag. Siste gong Veggelendingane var i tekkjelag i Bruli var på Krogeneset på nybruket til Toma Årstøl. Det må ha vore i 1930-åra.

Tomas Årstøl er den einaste a nybrukarane som kravde å ha det gamle namnet på bruket. Dermed blir det kalla Krogeneset den dag i dag.

To bruk oppe ved Haddeland-Nesan på vestsida av åa har eit skriftnamn. Det gamle var Nesan. Det same gjeld bruket på austsida av åa, som Nyland. Dei namna har enno ikkje blitt brukte. Siste tekkjelaga på Veggeland var 1950 - 1955 i Runnå, Der Heima og Der Framme, Br.19. Tekkjelaget er ikkje oppløyst, men har gått ut av bruk. Belaget er og slutt. Veggeland hadde Treskjelag.

Dei hjelpte kvarandre med å dra treskjeverket. Dette er og slutt. Veggeland hadde felles badstove. Den stod i sydkanten av Hauan. Den blei riven og materialet delt. Den var godt oppsett, og plankane i veggane viste dobbel pløyning.

Dei brukte badstova ikkje berre til å tørka korn, det var noko dei kalla å døya lus. Dei tok kleda og la dei i badstova og fyrte opp. Slik drap dei utøyet.

Nybruket (Nyland) i nyere tid.

JONSOK.

Veggelendingane samla seg på Eigefjellet og feira jonsok. Dei bar opp Storagryta og så bar dei i hop mjølk og kokte dravle og så var det lefse og jordeplekake. Ein Åsdøle som var med ein gong, likte seg godt. "Me fekk dravle og mjuke bitar", sa han. "Eg blei med 3-4 gonger. Det var utruleg fine kveldar. Heile garden samla seg, små og store, gamle og unge. Men så kom ein predikant, O. T. Oudal, ein kveld og var med og nytta høvet til å halda ei preike. Då var denne mange år gamle tradisjonen slutt.

SAMLOGSØLET.

Dei drakk samlogsøl på Veggeland heilt opp til første verdskrig. Når denne samloga framleis er så godt kjend, er det nok på grunn av ølet. Men samloga var mykje meir enn øl. Det var god mat til alle, ingen vart gløymde. Så maten har nok vore viktigare enn ølet.

I siste samloga på Helle fell kvinnfolka ølsodd og sodd av godt øl. Dette var ikkje vanleg. I eit program i Radio Kvinesdal fortalde B. Røyland om ølsodden og vart av den forskreka intervjuaren spurd om dei gav ungane dette. Nei, svarte B. Røyland, men det var nok dei som helst fekk ølsodd.

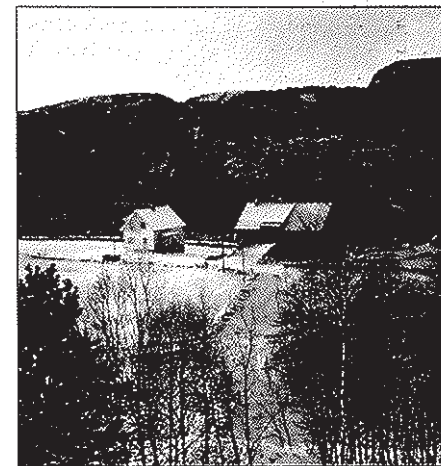
Her må nok ei utgreiing til: Går ein attende i tid, så var nok alle kyr vårberere og utruleg små. I det 12. århundre er det rekna ut at ei ku hadde ei slaktevekt på mellom 49 og 60 kilo og mjølka omlag 500 kg. Geitene kjea om våren. Resultat: Dei var mjølkelausa utpå våren. Det er no ølsodden kjem inn. I *Gamalt or Setesdal* vert det fortalt om ein måte dei brukte for å ta vare på ein del av sommarmjølka. Når dei hadde kræt fløten av mjølkeryjane, så tok dei surmjølka og tømde ho opp i eit stort kjer, rørte rundt og så stod mjølka slik og blei surare enn det du les om. Men ho var brukbar. Det same er blitt brukt i Fjotland og.

Når dei brygga, så tappa dei så lenge av maltet som dei kunne og fekk "tunnøl" som blei sett til sides. Det var nok smått med alkohol i det, men litt næring var der nok. Når dei så skulle ha sodd, så kunne dei velja mellom det som stod i kjeret, vatn eller tunnøl. Var det då ungar i huset, så blei det nok ungane som fekk ølsodden. Samloga var ein fredeleg kveld. Det er inga segn om ufred i det laget Mygland, Eiesland, Veggeland eller Galdal. Det ringaste ein kunne gjera var å bera lett-korn med når dei bar i hop.

På Veggeland ser det ut som dei bar korn til samloga også dei som ikkje drakk av ølet. Elles hadde dei gjestebod i kvart hus.

Haddeland, Valdros og Høydalen var belag og tekkjelag. Siste tekkjelag i Høydalen, Her Heime, var i 1933. Så sa dei seg ut etter husa på br.nr. 3 var tekte på Haddeland. Siste tekkjelag Haddeland Valdros var uthusa på br.nr. 1 i Valdros. Men tekkjelaget er ikkje oppløyst. I tekkjelaget i Valdros var det ein som ikkje møtte. Han fekk rekning og betalte.

I dag ville vel ingen møta. Folk er annleis i dag. I gamle dagar kunne dei vera saman i drikkelag og ha det fredeleg og greit. No kan dei ikkje vera saman i eit tekkjelag utan å falla ut. Haddeland og Valdros var og treskjelag. Dette er slutt. Belaget er slutt. No er det ingen som bed til gjestebod. Samlivet har blitt fattigare.

Gården Veggeland, hos Sverre Stenvik. Bildet tilhører Gunnar Stenvik.

Medlemmer i Kvinesdal Historielag 1996

Adolfsen Thale, Kvinesdal
 Amble Oddvar, Nodeland
 Andersen Amy, Kvinesdal
 Austerdalen Skule, Kvinesdal
 Backer Midbøe Finn, Flekkefjord
 Barøy Aslaug, Kvinesdal
 Berg Astri Tønnesen, As
 Berge Jan, Fedå
 Berger Bjørn Røhme, Fedå
 Bergeslien Ingeborg, Sandnes
 Berghom Arnfinn, Kvinesdal
 Berghom Thora, Kvinesdal
 Berghom Torbjørn, Kvinesdal
 Berntsen Leif, Kvinesdal
 Biktjørn Olav Berg, Kvinesdal
 Birkeland Gudbjørg, Flekkefjord
 Birkeland Tor, Kristiansand
 Bjørneli Arnt Ivar, Fedå
 Bjørneli Ingrid, Fedå
 Brendø Anne J, Fedå
 Breimoen Arnt, Kvinesdal
 Briseid May Britt, Fedå
 Bruli Kari, Kvinesdal
 Brulid Aud, Kvinesdal
 Bruseland Svein Jarle, Kvinesdal
 Buseth Petter, Ranheim
 Bøgwald Ester, Fedå
 Bøgwald Svein, Kvinesdal
 Dalane Folkemuseum, Egersund
 Danielsen Gerd, Kvinesdal
 Danielsen Oddlaug, Andabeløy
 Deichmanske Bibliotek, Oslo
 Djuvik Anne-Marie, Flekkefjord
 Dugan John Kåre, Kvinesdal
 Dugan Magda, Kvinesdal
 Dunsæd Torbjørn, Fedå
 Dybing Leif, Hidasund
 Eftestøl Guttorm A, Kvinesdal
 Eftestøl Sverre, Kvinesdal
 Egeland Alv, Nesoddtangen
 Egeland Amanda, Kvinesdal
 Egeland Birgit, Kvinesdal
 Egeland Johan, Kvinesdal
 Egeland Kirsten Knutsen, Kvinesdal
 Egeland Alf Kåre, Fedå
 Egeland Klary A., Kvinesdal
 Egeland Lars Emanuel, Kvinesdal

Egeland Martin, Øyestranda
 Egeland Olav S, Kvinesdal
 Egeland Simon Johan, Kvinesdal
 Egeland Wenche, Øyestranda
 Egenes Johnny, Kvinesdal
 Egenes Otto, Kvinesdal
 Egenes Sonja, Kristiansand
 Eiene Snøfrid, Stavanger
 Eiersland Marit Jordal, Lyngdal
 Eiesland Einar, Kvinesdal
 Eiesland Gunnulf T, Kvinesdal
 Eiesland Jakob B, Kvinesdal
 Eiesland Lise, Kvinesdal
 Eiesland Nils B, Kvinesdal
 Eiesland Tor Sigbjørn, Kvinesdal
 Eilertsen Alf, Kvinesdal
 Erfjord Anne-Berit, Kvinesdal
 Erfjord Ingvald, Kvinesdal
 Erfjord Roif, Kvinesdal
 Eriksen Asbjørn, Torød
 Espeland Asbjørn, Kvinesdal
 Espeland Johanne, Skjetten
 Espeland Ruth, Kvinesdal
 Evelid Dag T, Fedå
 Faret Alf, Kvinesdal
 Fedå Skole, Fedå
 Festøy Mildrid, Stabekk
 Fjeld Asbjørn, Sola
 Fjeld Oskar, Kvinesdal
 Fjeld Thorhild, Kvinesdal
 Fjellvang Helen, Kristiansand
 Flaa Aslaug, Kristiansand
 Fladmark Jan Helge, Søgne
 Fladmark Karl Fredrik, Kvinesdal
 Flekkefjord Historielag, Flekkefjord
 Flekkefjord Museum, Flekkefjord
 Frigstad Victor, Fedå
 Fredriksen Greta, Flekkefjord
 Frette Lillian, Etne
 Frøitland Kamilla, Fedå
 Frøytlog Jane Synnøve, Flekkefjord
 Fundal Jan Magne, Fedå
 Førland Gustav, Kvinesdal
 Galdal Trygve, Kvinesdal
 Gautestad Bernt, Evje
 Gilbertsen Magnhild Hompland, USA
 Gjøvik Knut, Fedå

Glendrange Kjell, Kvinesdal
 Glendrange Øyvind, Lillehammer
 Gotheim Signe, Kvinesdal
 Granlund Olav, Fedå
 Grøtteland May Snefrid Ullenes, Kvinesdal
 Gullestad Anne Lise, Kvinesdal
 Gullestad Martin, Lyngdal
 Gullestad Timmy, Stavanger
 Gulliksen Jan, Kvinesdal
 Guse Aud, Øyestranda
 Guse Tom, Øyestranda
 Gusevik Arnfinn, Gausel
 Gusevik Oskar, Stavanger
 Gyland Kåre, Storekvina
 Gysland Alf, Snartemo
 Haddland Randi Gullesen, Kvinesdal
 Hadland Karen, Fedå
 Hamre Johannes, Kvinesdal
 Hamre Karin, Kvinesdal
 Hansen Daila, Kvinesdal
 Hansen Karen, Fedå
 Hansen Svein, Fedå
 Hansen Tarald, Kristiansand
 Hansen Tønnes E, Lillesand
 Hansen Åse Moi, Fedå
 Hanssen Reidar J, Kristiansand
 Harboe Judith, Røyneberg
 Hauan Astrid, Kvinesdal
 Hauan Torbjørn, Kvinesdal
 Hauge Anna Lilly, Fedå
 Haugen Endre, Flekkefjord
 Haugland Bjørg, Oslo
 Haugland Tonny G, Kvinesdal
 Haukhom Ingeborg, Flekkefjord
 Hedlund Carl U, USA
 Helle Andreas, Kvinlog
 Helle Asbjørg, Kvinesdal
 Hersvik Jofrid, Øyestranda
 Hjemlestad Randi, Øystese
 Hobbesland Svein, Flekkefjord
 Holmen Aagot, Kvinesdal
 Homme Anne Turid, Trondheim
 Hunsbedt Leif, Kvinesdal
 Hunsbeth Sven Gerhart, Kvinesdal
 Husefjell Arild, Hagan
 Høydal Ragnhild, Kvinesdal
 Høyland Olav, Voss
 Høyland Sara, Lyngdal

Høyland Solveig, Kvinesdal
 Håland Arentz, Kvinesdal
 Haaland Kåre, Kvinesdal
 Ingebretsen Liv Berit, Fedå
 Ingebretsen Malfred, Øyestranda
 Jakobsen Torhild, Kvinesdal
 Jansson Brit, Fedå
 Jerdal Karin, Kvinesdal
 Jerstad Alf, Fedå
 Jerstad Lars M, Kvinesdal
 Jerstad Tor, Kvinesdal
 Johansen Gerda, Kvinesdal
 Johansen Laila, Kvinesdal
 Johnsen Einar, Stavanger
 Johnsen Hjørdis, Kvinesdal
 Johnsen Stig Åknes, Flekkefjord
 Jortveit Berit, Kvinesdal
 Jortveit Svein, Kvinesdal
 Jortveit Svein Terje, Kristiansand
 Kjømø Bjørn Ingemann, Sola
 Kleveland Olav Arne, Evje
 Kloster Hans, Kvinesdal
 Kloster Harald, Kvinesdal
 Kloster Per, Raufoss
 Kloster Sverre, Oslo
 Klungland Agnar, Gyland
 Knibestøl Betty Gerd Ø, Kvinesdal
 Knibestøl Øyvind Artur, Kvinesdal
 Kristoffersen Arvid, Øyestranda
 Kristoffersen Gunn Kari, Kvinesdal
 Kristoffersen Magne, Kvinesdal
 Kvinesdal Bibliotek, Kvinesdal
 Kvinesdal Ungdomsskole, Kvinesdal
 Kvinlaug Ivar, Kvinesdal
 Kvinlaug Stanley, Kvinesdal
 Larsen Anders Mathias, Fedå
 Larsen Lars Aase, Kvinesdal
 Larsen Torhild, Fedå
 Larsson-Fedde Torbjørn, Farsund
 Lauen Gudbjørg, Tingvatn
 Lervik Svanhild, Øyestranda
 Lokalhistorisk Samling, Vanse
 Lien Ingeborg, Eiken
 Lien Sigrid, Tingvatn
 Liknes Barneskole, Kvinesdal
 Lindefjell Ingrid, Kvinesdal
 Lindeland Mona, Flekkefjord
 Lohndal Anstein Dyrli, Stord

Lohne Anne Katrine, Feda
 Lohne Stein Ove og Bjørg Torunn, Feda
 Londal Marit, Danmark
 Londal Signe, Kvinesdal
 Lorentzen Sara, Kvinesdal
 Løvdal Helge Olav, Kvinesdal
 Løvland Berit, Feda
 Manneråk Solfrid og Sigurd, Kvinesdal
 Mejjænder Georg, Feda
 Meland Bjarne, Feda
 Meland Ruth Eliasdatter, Feda
 Mjåaland Sigmund, Kvinesdal
 Mjåaland Siri Moi, Kvinesdal
 Moen Lars, Kvinesdal
 Moi Andreas E, Kvinesdal
 Moi Inger-Synnøve, Godvik
 Moi Randi, Kvinesdal
 Mydland Leidulf, Oslo
 Mygland Anna Oddbjørg, Kvinesdal
 Mygland Kåre, Feda
 Mygland Lars, Kristiansand
 Mygland Magnhild, Kvinlog
 Mygland Mildrid og Sigurd, Blommenholm
 Mygland Olav, Kristiansand
 Mygland Tor, Kvinesdal
 Mygland Tønnes, Bekkestua
 Myhre Unni, Kvinesdal
 Narvestad Helga, Kvinesdal
 Narvestad Jens, Kvinesdal
 Netland Kristen, Kvinesdal
 Netland Olav, Øyestranda
 Netland Tordis, Kristiansand
 Nielsen Helga Aamodt, Grimstad
 Nilsen Alf O, Kvinesdal
 Nilsen Alfred, Øyestranda
 Nilsen Arthur, USA
 Nilsen Jan Åge, Kvinesdal
 Nilsen Leif, USA
 Njerve Anne Marie, Flekkefjord
 Norsk Rikskringkasting Biblioteket, Oslo
 Nygaard Anne Erfjord, Kristiansand
 Næset Torbjørn, Øyestranda
 Næset Wenche Moi, Feda
 Olimstad Ingvar, Sand
 Olimstad Jakob, Kviteseid
 Olimstad Kari, Kvinesdal
 Olsen Jan Magne, Kvinesdal

Sandvand Kåre, Kvinesdal
 Olsen Lars Olav, Øyestranda
 Olsen Raymond, Øyestranda
 Olsen Stanley, Kvinesdal
 Olufsen Grete, Ålgård
 Omdal Arvid, Kvinesdal
 Omland Arnold, Kvinesdal
 Omland Arthur, Feda
 Omland Atle, Kvinesdal
 Omland Jan Olav, Storekvina
 Omland Oddvar, Feda
 Opdahl Ingeborg, Søgne
 Pettersen Egil M, Vågsbygd
 Rafoss Maria Stokkeland, Kvinesdal
 Rafoss Marit, Oslo
 Rafoss Thora, Øyestranda
 Rafoss Tor Audun, Øyestranda
 Refseth Laila, Kvinesdal
 Reiersen Aud Sonja, Kvinesdal
 Reiersen Karsten, Kvinesdal
 Reiersen Randi, Kvinesdal
 Reiersen Tordis Verås, Øyestranda
 Risnes Alv, Kvinesdal
 Risnes Birger, Bø i Telemark
 Risnes Kjell, Kvinesdal
 Risnes Sigbjørn, Kvinesdal
 Ro Astrid, Kvinesdal
 Rob Jan, Kvinlog
 Rob Sigvald, Kvinesdal
 Rob Solveig, Kvinesdal
 Rongved Leif, Kvinesdal
 Rudolfsen Jessie, Flekkefjord
 Rudvin Kari, Lier
 Ryen Gabriel, Kvinesdal
 Rødland Samuel, Asker
 Rødland Sonja, Kvinesdal
 Røed Anne Marie, Fitjar
 Røyland Marit, Lyngdal
 Røynestad Ole Jonny, Feda
 Røysealand Geir Johnny, Storekvina
 Røysealand Gunhild, Kvinesdal
 Røysealand Jostein, Kvinesdal
 Sachs Brigitte, Oslo
 Sagen Inga, Kvinesdal
 Sand Johan Alfred, Flekkefjord
 Sand-Bakken Knut, Flekkefjord
 Sandvand Astrid, Kvinesdal

Sandvand Marit, Kvinesdal
 Sandvand Odny, Kvinesdal
 Sandvold Tale Moi, Egersund
 Seland Elisabeth, Oslo
 Seland Ingebjørg, Kvinesdal
 Sigersvold Dagny, Kvinesdal
 Sindland Ellen, Oslo
 Sindland Karen, Øyestranda
 Sindland Roald, Kvinesdal
 Sindland Ånen, Snamtemo
 Sinnes Kjell Magne, Kvinesdal
 Sira Kolbjørn, Sira
 Sirdal Historielag, Tonstad
 Sirnes Tove Unhammer, Flekkefjord
 Skappel Kari Barbra, Oslo
 Skjekkeland Martin, Kvinesdal
 Skjævesland Thorleif, Risør
 Solberg Klas, Drangedal
 Solberg Møyfrid, Kvinesdal
 Solberg Signe, Kvinesdal
 Solås Bjarne, Kvinesdal
 Solås Randi, Kvinesdal
 Staddeland Lars, Kvinesdal
 Stangborli Hans Olav, Kvinesdal
 Stenvik Liv Haldis, Kvinesdal
 Stokkeland Alf Olai, Ski
 Støyl Anna, Treungen
 Svestøl Else-Marie, Øyestranda
 Svindland Aril, Feda
 Svindland Bjørg, Feda
 Svindland Kjell, Feda
 Svindland Kåre, Kvinesdal
 Svindland Petter Bøgvold, Feda
 Svindland Sigurd, Flekkefjord
 Svindland Torunn, Feda
 Syvertsen Andy, Øyestranda
 Syvertsen Tone Egeland, Kvinesdal
 Thomsen Einar, Feda
 Tjørnholm Arnstein, USA
 Tjørnholm Ingvald, Kvinesdal
 Tjørnholm Tor, Kvinesdal
 Tobiasen Arne, Feda
 Tomstad Marit, Flekkefjord
 Torkildsen Borghild, Flekkefjord
 Torkildsen Gunnar, Flekkefjord
 Torkildsen Ole Z, Flekkefjord
 Treland Georg, Grimstad

Treland Olav A, Kvinesdal
 Træland Helge, Tananger
 Træland Liv og Jakob Kjell, Kvinesdal
 Trælandshei Kenneth, Feda
 Trælandshei Martin, Kristiansand
 Tveit Hallgeir, Kvinesdal
 Tynning Bjørg, Eidanger
 Tønnessen Elisabeth, Kristiansand
 Tønnessen Gerd, Kvinesdal
 Tønnessen Hans Olav, Lyngdal
 Tønnessen Kirstine, Feda
 Tønnessen Tønnes, Øyestranda
 Unhammer Edil, Kvinesdal
 Unhammer Ingvald, Kvinesdal
 Unhammer Jens, Kvinesdal
 Unhammer Johan, Flekkefjord
 Unhammer Kristine, Kvinesdal
 Unhammer Kåre, Kvinesdal
 Vatland Birger, Grimstad
 Vatland Torleif, Farsund
 Versland Gloria, Storekvina
 Verås Oddvar, Eiksmarka
 Veraas Tor Kjell, Kvinesdal
 Vest-Agder Fykesbibliotek, Kristiansand
 Vesterdalen Skule, Storekvina
 Vestøl Trine Barøy, Borhaug
 Vik Turid, Kvinesdal
 Voilestøl Ingeborg, Kvinlog
 Worel Janet V, USA
 Øksendal Torbjørn, Våler i Solør
 Øydne Anna Elisabeth, Kvinesdal
 Øydne Olav, Tingvatn
 Øydne Trygve, Stabekk
 Øysæd Marit, Kvinesdal
 Aagedal Anne Mary, Kvinesdal
 Aamodt Alf Inge, Kvinesdal
 Aamodt Christine, Kvinesdal
 Aamodt Harald, Kvinesdal
 Aamodt Harry, Kvinesdal
 Aamodt Wenche Olsen, Kvinesdal
 Aamot Olav S, Kvinesdal
 Aarli Gullborg, Fjøsanger
 Årli Ragna, Kvinesdal
 Aase Asbjørn, Øyestranda
 Aase Helga Marie Briseid, Notodden
 Aase Inger Bøgvold, Stavanger
 Aase Lars, Kristiansand

Finner Dere ikke filmene
av deres gamle bilder

Fortvil ikke

Vi trenger kun papirbilde
for å lage flere kopier

Forstørrelse er heller
ingen sak

Kvina Fotosenter

Tlf. 38 35 01 47

Tradisjonsmusikk
og nyskriven mu-
sikk med lokalbis-
torisk forankring, ar-
rangert og komponert
for orgel, fiolin og pia-
no av komponist og
organist Sverre Efstøl.

CD kr 169,-
Kassett kr 98,-

CD og kassett kan
kjøpst i musikk-
forretningen, eller
direkte frå Lynor tlf.:
38 09 30 00. Eller
frå Sverre Efstøl,
adr. Hamrelia 17, 4480 Kvinesdal, tlf.: 38 35 08 35

Lynor 9611 CD og Kassett

Bang & Olufsen

- * Enkel betjening
- * Én fjernbetjening for TV, video og satellit
- * Nicam stereo lyd
- * Alle tilkoblingsmuligheter
- * Mulighet for innbygging av satellit-tuner
- * Leveres i palisander, hvit, grå og metall
- * Kan levers på motordrevet dreiebord, evt. med videohylle.

BEOVISION LX 6000 FRA
Bang & Olufsen

NILS KLOSTER A.S.

ELEKTRISK UTSTYR - RADIO - TV - SANITÆR - KJØKKEN
4480 Kvinesdal - Tlf. 043 50533 - Mobil 094 61870

Vi står til din tjeneste...

GULL ♦ SØLV

EMALJE

TINN

GLASS OG STENTØY
KOSMETIKK

i moderne
og
tradisjonell
stil og
design.

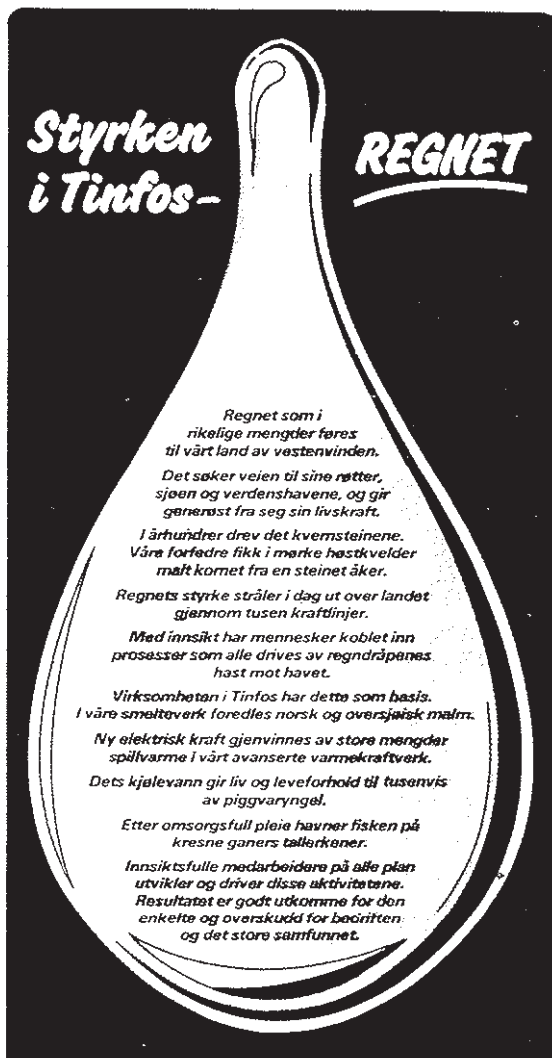
STORT UTVALG I GAVER

Einar E. Egeland A.s

4480 KVINESDAL - ☎ 38 35 01 40

**Styrken
i Tinfos-**

REGNET

*Regnet som i
rikelige mengder føres
til vårt land av vestenvinden.*

*Det søker veien til sine røtter,
sjøen og verdenshavene, og gir
generøst fra seg sin livskraft.*

*I århundrer drev det kvemsteinene.
Våre forfedre fikk i mørke høstkvelder
møtt kornet fra en steinet åker.*

*Regnets styrke stråler i dag ut over landet
gjennom tusen kraftdiner.*

*Med innsikt har mennesker koblet inn
prosesser som alle drives av regndråpanes
hast mot havet.*

*Virksomheten i Tinfos har dette som basis.
I våre smeltverk foredles norsk og oversjøisk malm.*

*Ny elektrisk kraft gjenvinnes av store mengder
spilvarme i vårt avanserte varmekraftverk.*

*Dets kjelevann gir liv og leveforhold til tusenvis
av piggvaryngel.*

*Etter omsorgsfull pleie havner fisken på
kresne ganers tallerkener.*

*Innsiktsfulle medarbeidere på alle plan
utvikler og driver disse aktivitetene.
Resultatet er godt utkomme for den
enkelte og overskudd for beoittren
og det store samfunnet.*

TINFOS

TINFOS JERNVERK A/S

Utsikten
TURISTHOTEL

— det ideelle spise- og overnattingssted

MOTELL — KAFETERIA — KIOSK — IS- og GRILLBAR

GOD MAT — RIMELIGE PRISER

Tlf. 04 35 04 44 — Telefax 04 35 00 40

Utsikten

* KAFETERIA * BENSINSTASJON (24 t.)

* KIOSK * GATEKJØKKEN

Et godt sted å komme til!

Tlf.: 38 35 04 44 — Telefax: 38 35 00 40

HONDA

HONDA

HONDA

VELKOMMEN TIL EN HYGGELIG BILPRAT

KASIN MOTOR as
KVINESDAL

4480 Kvinesdal Tlf. 38 35 04 66

Alt i blomster Floragramservice

BLOMSTERBUTIKKEN

Inneh: Anne-Lene Hompland
Tlf. 383 50 340
4480 KVINESDAL

Hunsbedt

Hunsbedt Bil a.s.
4480 Kvinesdal

KVA **KVINESDAL**
AUTO Etablert 1972

Tlf. 38 35 04 66

ŠKODA
SEAT

Jeep
CHRYSLER

120 GRATIS
PARKERINGSPLASSER

9 - 19 (18) KVINESDAL

MEGA

OK REISER

Liknes, 4480 KVINESDAL
Tlf. 38 35 02 04

- * **USA SPESIALISTEN**
- * **SPESIALPRISER TIL ALLE BYER I USA**
- * **OGSÅ TIL FJERNE ØSTEN, AUSTRALIA
OG EUROPA**

Mob. 94 29 88 16

Fax. 38 35 15 03

OVER 25 ÅR I BRANSJEN